

1. Porovnání rozdělení Olomouckého kraje dle ORP a střediskovosti z 80. let

Základem pro vytvoření středisek místního významu (SOMV), středisek obvodního významu (SOOV) a středisek oblastního významu v 80. letech byla regionalizace sídel České republiky dle Hampla, Kühnla a Ježka, která vznikla koncem 60. let v Brně. Regiony byly vytvářeny jako relativně uzavřené oblasti, s obytnou, obslužnou a hlavně pracovní funkcí. Mezi vzniklými regiony nebyly vytyčeny uzavřené hranice. Obce a jejich obyvatelé mohli využívat více středisek, ale centrem regionu bylo určeno vždy jen jedno sídlo.

Regiony byly definovány populační velikostí, tzn. počet obyvatel musel dosáhnout množství minimálně 10 000 osob nebo zázemí regionu muselo být větší než jeho jádro. Údaje o dojížděcí do zaměstnání a škol, které byly pro stanovení regionu nejdůležitější, byly získány ze SLBD.

Podoba středisek hodnocena v této studii vznikla jako revize Hamplovy regionalizace v druhé polovině 80. let. Regiony se členily takto:

Střediska osídlení místního významu (SOMV)

- asi 1000 středisek, obsahujících základní infrastrukturu jako školské zařízení, zdravotnické zařízení, kulturní zařízení apod.

Střediska osídlení obvodního významu (SOOV)

- 250 až 300 středisek (dle úrovně bývalých okresů)

Střediska oblastního významu

- nebyla nikdy definována. Jednalo se o největší města – Praha, Brno, Ostrava.

V Olomouckém kraji, který byl v té době rozdělen mezi Jihomoravský a Severomoravský kraj, existovalo 12 středisek osídlení obvodního významu a 85 středisek osídlení místního významu.

Některé hraniční obce dnešního Olomouckého kraje tehdy spádovaly mimo Olomoucký kraj, například pro obec Zlaté Hory byl střediskem Krnov.

Po roce 1989 byla takto vytvořená regionalizace kritizována, jelikož u některých vzniklých středisek místního významu byl potlačován jejich vývoj a střediska si postupem času nebyla rovna vzhledem k populačnímu růstu. Časem tato soustava vymizela a práce na nové střediskové soustavě již nikdy nezačala.

Obce s rozšířenou působností (ORP) jsou stanoveny zákonem č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností. ORP vznikly v II. fázi reformy veřejné správy a jedná se o obce, které přebraly úlohy veřejné správy z okresních úřadů. ORP se tímto krokem staly základními institucemi výkonu státní správy.

V současné době v České republice existuje 205 obcí s rozšířenou působností. Při jejich vytváření bylo bráno v potaz především velikostní kritérium jejich správního obvodu, které činilo 15 tisíc obyvatel.

V odůvodněných případech mohla být tato hranice snížena, dělo se tak ve venkovských oblastech s nízkou hustotou zalidnění a velkými dopravními vzdálenostmi.

V současné době existuje v České republice 19 ORP s méně než 15 tisíci obyvateli (v Olomouckém kraji ORP Konice) a 48 ORP s méně než 20 tis. obyvateli (Lipník nad Bečvou a Mohelnice). Správní obvody všech ORP vznikaly za spoluúčasti všech dotčených obcí, aby se každá obec mohla vyjádřit ke svému zařazení. První volbou pro zařazení byla především snadná dostupnost centra ORP a tím dostupnější úřady pro obyvatelé správního obvodu.

Při porovnání obcí s rozšířenou působností a středisek obvodního významu v 80. letech v Olomouckém kraji dochází ke změně především v počtu správních obvodů. Zatímco dříve bylo na území dnešního Olomouckého kraje 8 kompletních správních obvodů (navíc jsou přiřazeny obce ze středisek Krnov, Rýmařov a Bruntál), v dnešní době funguje 13 obcí s rozšířenou působností. Toto rozšíření bylo umožněno splněním podmínky minimálně 15 tisíc obyvatel ve správním obvodu, čímž se osamostatnily ORP Mohelnice od střediska Zábřeh, ORP Lipník nad Bečvou od střediska Hranice a ORP Konice od střediska Prostějov. Z dvoujaderného střediska Litovel-Uničov vznikly dvě samostatné ORP.

Zvláštním případem je ORP Konice, která nesplňuje podmínku 15 tis. obyvatel ve správním obvodu. Ale z geografického pohledu jasně vyplývá, že cestovat za úřady do Prostějova by z obcí ORP Konice bylo velmi nepraktické a zdlouhavé. Také z důvodu, že v tomto směru nevede silnice 1. třídy. Pár změn se událo také v zařazení několika obcí ve správních obvodech. Viz tabulka 1.1 níže.

Největší rozdíly jsou patrné v ORP Olomouc, do kterého se oproti SOOV přiřadily 4 obce. Na severu kraje došlo ke změně hranice oproti SOOV mezi ORP Jeseník a Šumperk a z jihu Zábřeh a Šumperk. Jižní části Olomouckého kraje se změny týkaly jen minimálně.

Název ORP	Přiřazená obec	Název střediska obvodního významu v 80. let. pro obec	Poznámka ke vzniku ORP
Hranice			vznik rozdělením střediska Hranice na ORP Hranice a ORP Lipník nad Bečvou
Jeseník	Zlaté Hory	Krnov	
	Ostružná	Šumperk	
Konice			vznik rozdělením střediska Prostějov na ORP Konice a ORP Prostějov
Lipník nad Bečvou			vznik rozdělením střediska Hranice na ORP Hranice a ORP Lipník nad Bečvou
Litovel	Olbramice	Olomouc	vznik rozdělením střediska Uničov-Litovel na ORP Uničov a ORP Litovel
Mohelnice			vznik rozdělením střediska Zábřeh na ORP Zábřeh a ORP Mohelnice
Olomouc	Příkazy	Uničov-Litovel	
	Bohuňovice	Šternberk	
	Hlušovice	Šternberk	
	Libavá	Šternberk	
Prostějov			vznik rozdělením střediska Prostějov na ORP Konice a ORP Prostějov
Přerov	Žákovice	Hranice	
	Lazníky	Olomouc	
	Výkleky	Olomouc	
	Lazníčky	Olomouc	
Šternberk	Mutkov	Uničov-Litovel	
	Norberčany	Rýmařov	
	Huzová	Bruntál	
	Moravský Beroun	Bruntál	
Šumperk	Písařov	Zábřeh	
	Jakubovice	Zábřeh	
	Janoušov	Zábřeh	
	Bušín	Zábřeh	
	Sudkov	Zábřeh	
Uničov	Lipinka	Zábřeh	vznik rozdělením střediska Uničov-Litovel na ORP Uničov a ORP Litovel
Zábřeh	Vyšehoří	Šumperk	vznik rozdělením střediska Zábřeh na ORP Zábřeh a ORP Mohelnice

Tab. 1.1: Přehled změn při porovnání SOOV a ORP

Zpracované mapové výstupy:

- 1.1 Porovnání středisek osídlení obvodního významu v 80. letech a ORP (formát A4)
 - Mapa zobrazuje územní působnost středisek osídlení obvodního významu a porovnává ji s ORP.